

תגובות

דימום בעקבות מיומה – תוספת לתגובה / הרב אריה כץ

ב'אמונת עתיך' 124 (תשע"ט), עמ' 144-145, התפרסמה תגובתי למאמרו של הרב יהושע וייסינגר על דימום בעקבות מיומה. עיקר תגובתי הייתה שטענותיו ההלכתיות של הרב וייסינגר, לפיהן יש להחשיב דימום בנוכחות מיומה כדם מכה שאינו מטמא, מתבססות על תפיסה רפואית שגויה. לפי תפיסה זו, דימומים בנוכחות מיומה מגיעים מהמיומה עצמה, ולכן הדבר חשוב כפצע. ואולם למעשה נוכחות המיומה גורמת דימומים, אך אלו לא מגיעים מהמיומה עצמה, אלא מרירית הרחם. ייתכן שחיכוך המיומה עם רירית הרחם שמולה פוצע את הרירית, ואז הדימום יחשב כדם מכה, אך ייתכן שהדימום הוא דם מחזור שנשאר ברחם עקב עיוות שטח הפנים של הרחם שיוצרת המיומה, והוא יוצא בשלב מאוחר יותר. על מנת לבדוק את סיבת הדימום במקרה הספציפי שלפנינו, יש לערוך לאישה בדיקת היסטרוסקופיה אבחנתית, ובלעדיה אין אפשרות של תלייה במכה, שכן עצם מציאות המיומה אינה מלמדת אותנו שיש מכה. הרב וייסינגר האשים אותי, ובצדק, שלא הבאתי סימוכים רפואיים לטענתי זו. אומנם, אליבא דאמת, בתגובתי לדבריי טעה אף הוא באותו דבר שבו האשים אותי, שכן כסימוכים לכך שהמציאות הרפואית היא כדבריו, הוא הביא אך ורק אמירות של פוסקים¹ ולא טענות רפואיות. הרופא היחיד שאותו ציטט בדבריו, פרופסור אברהם סופר אברהם, כתב אך ורק את המילים הבאות:

לעיתים יש דימומים בין הוסתות כך שהאישה איננה יכולה להיטהר. אם הוכח שדימומים אלו בין הוסתות הם רק מהגידול ללא דימום מיתר הרחם, יש להקל שלא בשעת וסתה.

והרי הדברים ברורים - אין כאן אמירה כללית ולפיה יש לתלות את הדימום במיומה, אלא שאם הוכח שהדימומים הם מהמיומה ולא משאר הרחם (וזאת כאמור לעיל אפשר להוכיח רק בבדיקת היסטרוסקופיה), אפשר לתלות במכה. אולם במאמרו הרב וייסינגר התקדם שלב וכבר טען שמבחינה רפואית הדבר מוכח, ולא כן. למעשה, בעת עריכת הכרך הראשון של ספר פוע"ה - משפחה וטהרה, ולאחר קריאת תשובות הפוסקים שצוטטו במאמרו של הרב וייסינגר, הסתפקנו במציאות הרפואית של דימום בנוכחות מיומה, ולכן ביררנו את הדבר עם כמה וכמה רופאים, כולם גינקולוגים בכירים. בתגובתי הנ"ל התבססתי על תשובותיהם, שפורסמו במלואן בספר הנ"ל, עמ' 167-168 (הערה 24).

לתועלת הקוראים, אביא כמה ציטוטים משם:

1. גם בין הפוסקים, ציטוטו מדברי הגר"ש ואזנר אינו שייך לנידון דידן, שכן הגר"ש ואזנר התייחס לרופא שרואה מכה, ולא לרופא שרואה מיומה. יתרה מכך, תלמידי הרב ואזנר אמרו לי באופן חד משמעי, שהרב ואזנר הורה להחמיר בדם שמקורו ברירית הרחם, אפילו כשהתברר שהוא דם מכה.

1. מתוך תשובת פרופסור דניאל זיידמן, רופא בכיר ביחידה להפריה חוץ גופית במרכז הרפואי שיבא תל השומר:
הדימום קשור בדרך כלל להשפעת הלחץ שנובע מהפוליפ או השרירן על רירית הרחם או מכך שהם מפריעים להתכווצות התקינה של הרחם...
2. מתוך תשובת פרופסור יגאל סופר ז"ל, רופא בכיר ביחידה להפריה חוץ גופית במרכז הרפואי אסף הרופא:
קשה לנחש ללא בדיקה רצינית מה סיבת הדימום. אם באמת רוצים לדעת, יש לבצע היסטרוסקופיה... אין לי דעה אם מדובר בדם מכה או לא. זו גם הדעה של הצוות הבכיר במחלקה הגינקולוגית במרכז הרפואי אסף הרופא.
3. מתוך תשובת ד"ר ברונו רוזן, מומחה בגינקולוגיה, מיילדות והיסטרוסקופיות:
שרירן יכול לגרום לדימומים בשני אופנים: האחד - שרירן תוך דופני שגורם לשטח פנים גדול יותר של חלל הרחם, וכתוצאה מכך גם לדימום וסתי כבד יותר. שרירן יכול גם למנוע מרירית הרחם להשתקם לאחר סיום הווסת. לכאורה, דימום כזה לא יכול להיחשב כפצע. האופן השני שבו הוא יכול לבוא לידי ביטוי הינו כאשר השרירן בולט לחלל הרחם, ואז הוא עלול להתחכך עם דופן הרחם שמולו וכתוצאה מכך עלולים להיגרם דימומים בין וסתיים. לכאורה, דימום כזה עשוי להיחשב כפצע. קשה מאוד להבדיל בין הדימומים...
4. מתוך תשובת ד"ר חוה יעל שרייבר, מומחית בגינקולוגיה, מיילדות ופריון:
שרירן או פוליפ מתנהגים כמו גוף זר ומגרים את רירית הרחם, כשיש פעילות הורמונלית כלשהי, לכן השרירנים לא מדממים יותר אחרי המנופאוזה, ולכן הטיפול הוא הורמונלי - למשל פרימולוט נור. לא ניתן להגדיר דימום כזה באופן מוחלט כפציעה.
לאחר שהתקבלו תשובות הרופאים, ניסחנו את ההלכה בנוגע לדימום משרירן (מיומה) בספר פוע"ה (עמ' 168-169, הלכה י) באופן הבא:
דימום מפוליפ, שרירן או גידול אחר - נחלקו הפוסקים האם להגדיר דימום שנגרם משרירן כדם מכה או כדם נדה. לדעת רוב הפוסקים, אישה שרואה דם, והרופאים סבורים שהדם בא מגידול שפיר או ממאיר שנמצא בגוף הרחם - האישה טהורה, כיוון שאנו תולים את הדם במכה (=בגידול), ובתנאי שהדימום בא שלא בשעת ווסתה.² יש שהתירו גם בשעת ווסתה, אם הדימום החל בזמן טהרתה.³ ויש מי

2. הרב שלמה זלמן אויערבאך, דבריו הובאו בנשמת אברהם, יו"ד סי' קפז, ס"ק ב, 4, עמ' קנב; הרב יהושע נויבירט, נשמת אברהם, שם, עמ' קנא-קנג; וכן בספר לב אברהם, פרק כו סעיף יז-יח. לפי דעות אלה, אם הדם נראה כדם מכה, אף על פי שהרופא מסופק וקשה לו לומר אם הדם היוצא מהם הוא דם נדה או דם מכה, נראה שניתן להקל, כיוון שאין זו ראייה נורמלית, ובעיקר מכיוון שהם נראים לעין כמו דם מחמת מכה. שעורי שבט הלוי, סי' קפז סעי' ה ס"ק א-ב. כך גם הורה הרב דוד קאהן לרב מנחם בורשטין בתשובה לשאלתו.
3. חזון איש, יו"ד סי' פא, רצה להתיר גם בימי ווסתה, כדעת הרמב"ם והרשב"א הסוברים שיש לתלות במכה אף בשעת ווסתה של האישה, כמו שנתבאר בבית יוסף, יו"ד סי' קפז, אך למעשה הקל רק

שכתב להתיר אפילו אם הרופא מסתפק אם הדם היוצא הוא דם מכה או דם נדה, כיוון שאין זו ראייה נורמלית, וכיוון שהדם נראה לעין כמו דם מכה, אין זו דרך ראייה, וטהורה.⁴ לעומת זאת, יש מי שכתב להחמיר בדימום הנגרם כתוצאה משרירן או מגידול אחר, ולדעתו ניתן להקל במכה ברחם רק כשמדובר בפצע פתוח ברחם שממנו יוצא הדם.⁵ למעשה, לאחר דברי הרופאים כיום, כפי שהובאו בהערה 24,⁶ שאין הדימום יוצא מהשרירן עצמו אלא מהימצאותו ברחם, קשה להקל כשלא ידוע שהשרירן פוצע את רירית הרחם. אך אם מוכח רפואית שהפוליפ או השרירן עצמם מדממים, ודאי שאפשר להקל. אני מקווה שהסימוכין שהבאתי לדבריי שבתגובה הנ"ל יספקו את דרישתו של הרב וייסינגר, ולכל הפחות ישכנעו את הקורא שאינו בקיא דיו במציאות הרפואית.

עוד על דם מיומה – תגובה לתגובה / הרב יהושע וייסינגר

אני שמח על תגובתו ועל הסכמתו של הרב כ"ץ למסקנת הדברים. אני מסכים עם הניסוח ההלכתי בספר פוע"ה עמ' 168-169 (שהועתק בסוף התוספת לתגובה), ניסוח שהוא דומה להפליא למה שכתבתי והבהרתי בתגובתי בגיליון הקודם. יעוין בה היטב. האמור הוא פרט לנקודה אחת שבה הניסוח שם, בספר פוע"ה, מקל יתר על המידה: 'אך אם מוכח רפואית שהפוליפ או השרירן עצמם מדממים, ודאי שאפשר להקל'. **לעני"ד ניסוח זה מטעה לקולא**, כי גם אם השרירן עצמו מדמם, הדימום יכול להיות דם נידה גמור, שמקורו ברירית הרחם המצפה גם את השרירן. משום כך הבהרתי בתגובתי באילו תנאים ניתן להניח קרוב לוודאי שהדימום איננו דם נידה מהרירית הזו, אלא דם מכה.

שחרור בעל חיים שנתפס בשבת – הבהרה / הרב דוד אייגנר

1. בתשובה שפרסמנו באמונת עתיך 124 (תשע"ט), עמ' 14-15, כתבנו כי ניתן לשחרר בעל חיים בשבת גם במחיר של חיתוך הגדר, אך יש לוודא כי 'החיתוך נעשה רק באופן שמקלקל אותה, ולאחר מכן אין לקשור את הגדר מחדש, מכיוון שיש בכך מלאכת קושר'. יש לתת את הדעת כי תיתכן עשייתן של פעולות נוספות הקשורות בחיזוק הגדר, כגון בונה וסותר (בהכנסת בזנט לאדמה, קשירת הגדר לבזנט ועוד), ויש להימנע מלעשות אותן.

כשהתחיל החולי בימי טהרתה או כשהייתה לה טהרה פעם אחת אחר החולי, עיי"ש. הרב אליעזר בן פורת ופרופ' פסח קליימן, במאמרם 'גדרה של מכה לעניין תלית ראיית הדם בה', אסיא פג-פד (תשס"ט), עמ' 141-145, כתבו להתיר רק כשנולדה מכה זו בימי טהרתה.

4. שו"ת ציץ אליעזר, ח"ז סי' לז, מקל גם אם דם נידות יוצא מעורקים פצועים אלו, ויש ספק אם הדם הוא דם נדה או דם מכה.

5. שו"ת חשב האפוד, ח"ב סי' קכח. לדבריו הגידול לא מוציא דם בעצמו אלא 'מבלבל את סדרי הווסת'. תשובתו מתבססת על שו"ת חתם סופר, יו"ד סי' קמב, שחילק בין שני סוגי מכות ברחם. הרב נויבירט דחה את דבריו, ראה נשמת אברהם, שם.

6. ההערה שמתוכה צוטטו דברי הרופאים לעיל.

2. גם מצד צער בעלי חיים, פעמים רבות שבעל החיים מתנגד לשחרורו, וכך רק מרעים את מצבו. לכן יש לתת את הדעת שמנסים לשחררו רק כאשר לא תיגרם לו פגיעה נוספת.

3. פעמים רבות מנסות חיות הבר להיכנס לשטח המגודר כדי לטרוף את בעלי החיים הביתיים, ולכן יש חשש סביר שמא בעל חיים זה שישוחרר ינסה להיכנס שוב ולהזיק לבעלי החיים. לכן, אף שיש צער בעלי חיים לפנינו, כאמור בתשובה, אין חובה להוציא ממון כדי להימנע ממנו. זאת במיוחד בבעלי חיים שהם הפקר, ובהם נחלקו הפוסקים אם יש צער בעלי חיים. לכן במקרה של ספק הפסד ממוני, אין חובה לשחרר את בעל החיים בשבת. ביום חול מותר לשחררו, ויש לדאוג להרחיקו באמצעים המתאימים.

